

Ιερά οδός

Άγγελος
Σικελιανός

Σπύρος
Αντωνέλλος,
Ε.Μ.Ε.

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Στόχοι:

Οι μαθητές:

- Να συμμετέχουν στη διαθεματική προσέγγιση του ποιήματος (*Ιερά Οδός* του Α. Σικελιανού, *Σκεπτόμενος* του Αυγ. Ροντέν, *Ναμπούκο* του Τζ. Βέρντι = Ποίηση, Γλυπτική, Μουσική)
- Να ασκηθούν στον προφορικό λόγο και να μπορούν να εκφράζονται με σαφήνεια και ακρίβεια
- Να είναι σε θέση να ερμηνεύουν τους στίχους του ποιήματος και να αποκωδικοποιούν τα σύμβολά του
- Να αντιληφθούν τη διαχρονικότητα που χαρακτηρίζει το ποίημα του Α. Σικελιανού
- Να γνωρίσουν τα στοιχεία που συνθέτουν το ιδεολογικό υπόστρωμα του ποιήματος και τις τεχνικές που χρησιμοποιεί ο αφηγητής
- Να απολαύσουν τη διαδικασία προσέγγισης του κειμένου και να γνωρίσουν κάποια στοιχεία για την ποιητική τέχνη του Α. Σικελιανού, καθώς και για τον ίδιο τον ποιητή
- Να γνωρίσουν τον Ροντέν και τον Βέρντι μέσα από το έργο τους.

1. Δημιουργία κλίματος δεκτικότητας

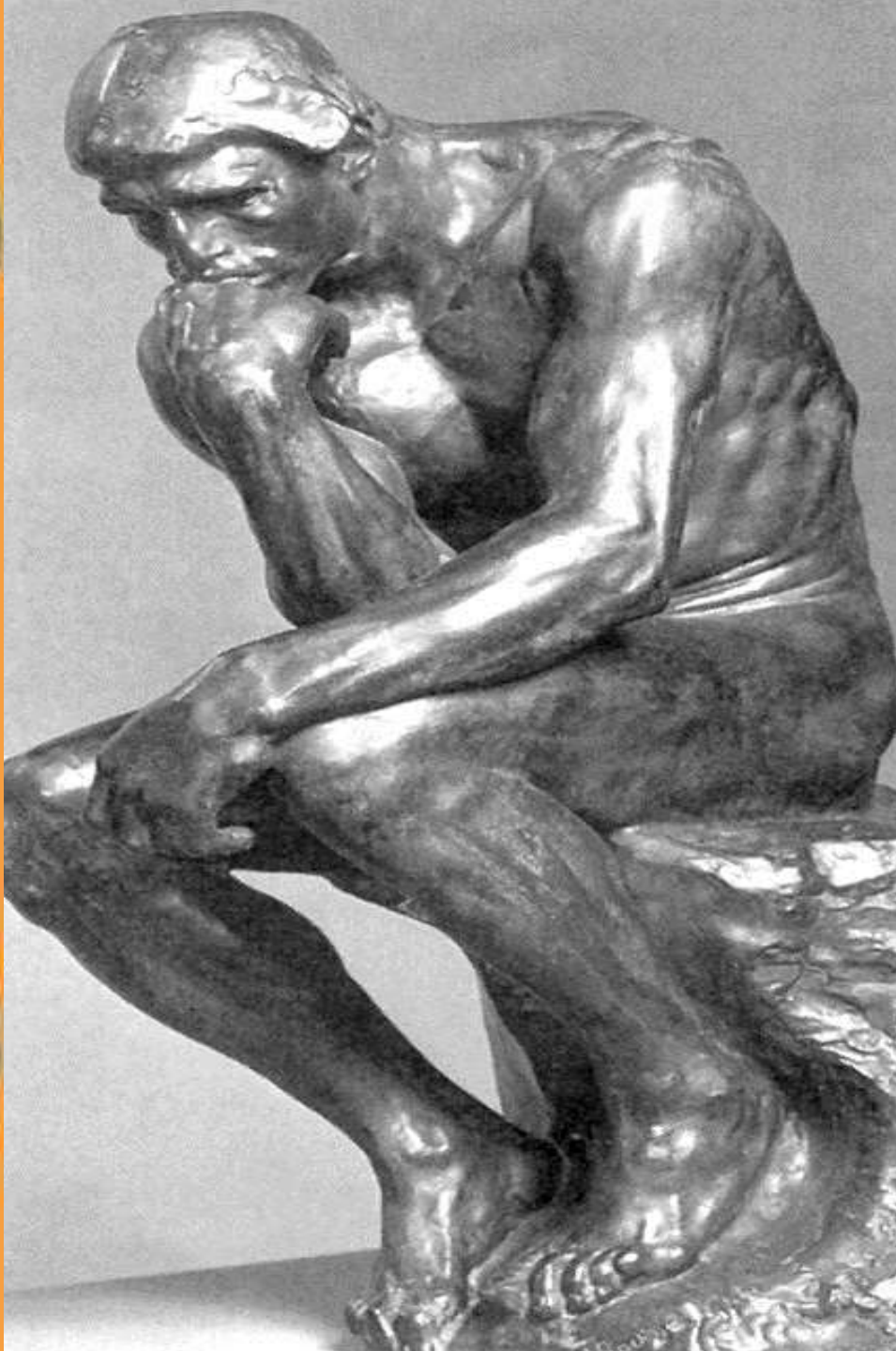
Προβάλλεται η διαφάνεια αρ. 4 που ακολουθεί και καλούνται οι μαθητές να σχολιάσουν αυτό που βλέπουν. Οι απόψεις που θα ακουστούν είναι σεβαστές.

Τους εξηγούμε τη φράση του Κάφκα: «Η ποίηση μοιάζει με αιιθαλές δέντρο στη γη» κι έτσι δικαιολογούμε την επιλογή αυτής της εικόνας.

Στη συνέχεια με μουσική υπόκρουση (*Ναμπούκο*, Βέρντι) τους αφήνουμε να παρατηρήσουν το έργο *Σκεπτόμενος* του Αύγουστου Ροντέν. Οι μαθητές θα δώσουν με μια λέξη τίτλους που θεωρούν ότι θα ταίριαζαν στο συγκεκριμένο άγαλμα.

Αναφέρουμε το όνομα του αγάλματος και τους προβάλλουμε λίγα στοιχεία για τον διάσημο δημιουργό του.

Αύγουστος Ροντέν

Γεννήθηκε στις 12 Νοεμβρίου του 1840 στο Παρίσι.

Στα 14 χρόνια του εισήχθη στη σχολή *École Impériale de Dessin*, γνωστή και ως *Petit Ecole* (Μικρή Σχολή) σε αντιδιαστολή με την μεγαλύτερου κύρους Σχολή Καλών Τεχνών (*École des Beaux-Arts*) όπου επιχείρησε να σπουδάσει, αλλά απορρίφθηκε συνολικά τρεις φορές. Την περίοδο αυτή μελετά εντατικά και επισκέπτεται μουσεία παρατηρώντας με ενδιαφέρον γλυπτά της αρχαιότητας, ανακαλύπτοντας παράλληλα και την προσωπική του κλίση στη γλυπτική.

Σε ηλικία 18 ετών αρχίζει να εργάζεται στο Παρίσι προκειμένου να συντηρήσει την οικογένειά του. Η πόλη του Παρισιού του προσφέρει αυτή τη δυνατότητα, καθώς την εποχή αυτή πολλά αγάλματα ή διακοσμητικά γλυπτά κατασκευάζονται προκειμένου να χρησιμοποιηθούν σε δημόσιους χώρους. Παράλληλα, ο Ροντέν παράγει και προσωπικά έργα.

Ταξιδεύει στην Ιταλία και επηρεάζεται βαθιά, από το έργο του Μπουανορότι. Το 1880 του ανατίθεται να διακοσμήσει την πύλη του Μουσείου Καλών Τεχνών. Για το συγκεκριμένο έργο, που αργότερα ονομάστηκε *Οι Πύλες της Κολάσεως*, ο Ροντέν βασίστηκε στη Θεία Κωμωδία του Δάντη και προσπάθησε να αποδώσει το ταξίδι του Δάντη στον Κάτω Κόσμο. Αναπαραστάσεις και στοιχεία από τις *Πύλες της Κολάσεως* αποτέλεσαν τη βάση για μερικά από τα δημοφιλέστερα έργα του Ροντέν, όπως ο *Σκεπτόμενος* ή το *Φιλί*.

Σε όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1880 ο Ροντέν ανέλαβε μερικές σημαντικές παραγγελίες μεταξύ αυτών και δύο έργα προς τιμή του ζωγράφου Κλωντ Λοραίν και του λογοτέχνη Βίκτωρα Ουγκό. Το 1891 ανέλαβε και την δημιουργία ενός μνημείου για τον Μπαλζάκ. Για το έργο αυτό, που αποτέλεσε τελικά μια προτομή του, ο Ροντέν εργάστηκε συνολικά επτά χρόνια. Παρουσιάστηκε δημόσια το 1898 αλλά η υποδοχή που επιφύλαξε το κοινό ήταν αρνητική, γεγονός που οδήγησε τον Ροντέν στην αφαίρεση της προτομής, την οποία τοποθέτησε στο εργαστήριο του απαγορεύοντας την περαιτέρω δημόσια έκθεσή της.

Στις αρχές του 20ου αιώνα, ο Ροντέν είναι αναγνωρισμένος ως ένας από τους σημαντικότερους γλύπτες και στη Διεθνή Έκθεση του Παρισιού, ένα τμήμα αφιερώνεται αποκλειστικά σε έργα του. Παράλληλα ο ίδιος ο Ροντέν συνεχίζει να εργάζεται και είτε επεξεργάζεται παλαιότερες δημιουργίες του είτε ολοκληρώνει άλλα μακρόχρονα σχέδια.

Το 1908 ο Ροντέν μετακομίζει στο ξενοδοχείο *Biron*, έξω από το Παρίσι, κατοικία και άλλων γνωστών καλλιτεχνών, όπως του ζωγράφου Ανρί Ματίς. Το 1912, το γαλλικό κράτος σχεδιάζει την κατεδάφιση του ξενοδοχείου αλλά ο Ροντέν πείθει τις αρχές να διατηρηθεί το κτίριο με αντάλλαγμα την παραχώρηση από μέρος του όλων των έργων του στη γαλλική κυβέρνηση. Αργότερα, το κτίριο μετατράπηκε στο Μουσείο Ροντέν.

Τον τελευταίο χρόνο της ζωής του παντρεύτηκε τη σύντροφό του Ροζέ Μπερέ. Πέθανε στις 17 Νοεμβρίου του 1917, σε ηλικία 77 ετών.

Βιβλιογραφία

- Gilles Neret (μτφρ. Φωτεινή Γιοβάνογλου), *Ροντέν, Γλυπτά και σχέδια*, Γνώση, Αθήνα 2004
- Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα, *Ο Ροντέν και η αρχαία ελληνική τέχνη*, Νεφέλη, Αθήνα 1985.

2. Πορεία

- Παρουσίαση με εικόνες του ποιήματος και ανάγνωσή του είτε από τον καθηγητή με μουσική υπόκρουση, είτε από τους μαθητές εάν είναι εξοικειωμένοι με την τεχνική ανάγνωση.

Η επιλογή των εικόνων θα βοηθήσει τους μαθητές να παρατηρούν καλύτερα τους στίχους του ποιήματος και να το σχολιάζουν ή να απαντούν στις ερωτήσεις που θα υποβάλλονται από τον καθηγητή. Η επεξεργασία του ποιήματος θα γίνει στην τάξη και οι σημειώσεις θα δοθούν στους μαθητές φωτοτυπημένες με το πέρας των δύο διδακτικών περιόδων που απαιτούνται για το συγκεκριμένο κείμενο.

Από τη νέα πληγή που μ' άνοιξεν η μοίρα
έμπαιν' ήλιος θαρρούσα στην καρδιά μου
με τόση ορμή, καθώς βασίλευε, όπως
από ραγισματιάν αιφνίδια μπαίνει
το κύμα σε καράβι π' ολοένα βουλιάζει...

...Γιατί εκείνο πια το δείλι,
σαν άρρωστος, καιρό, που πρωτοβγαίνει
ν' αρμέξει ζωή απ' τον έξω κόσμο, ήμουν
περπατητής μοναχικός στο δρόμο
που ξεκινά από την Αθήνα κι έχει
σημάδι του ιερό την Ελευσίνα.

Σχέδιο του ιερού της Δήμητρας στην Ελευσίνα στην περίοδο της ακμής του.

Τι ήταν για μένα αυτός ο δρόμος πάντα
σα δρόμος της Ψυχής ...Φανερωμένος
μεγάλος ποταμός, κυλούσε εδώθε
αργά συρμένα από τα βόδια αμάξια,
γεμάτα αθεμωνιές ή ξύλα, κι άλλα
αμάξια, γοργά που προσπερνούσαν,
με τους ανθρώπους μέσα τους σαν
ίσκιους...

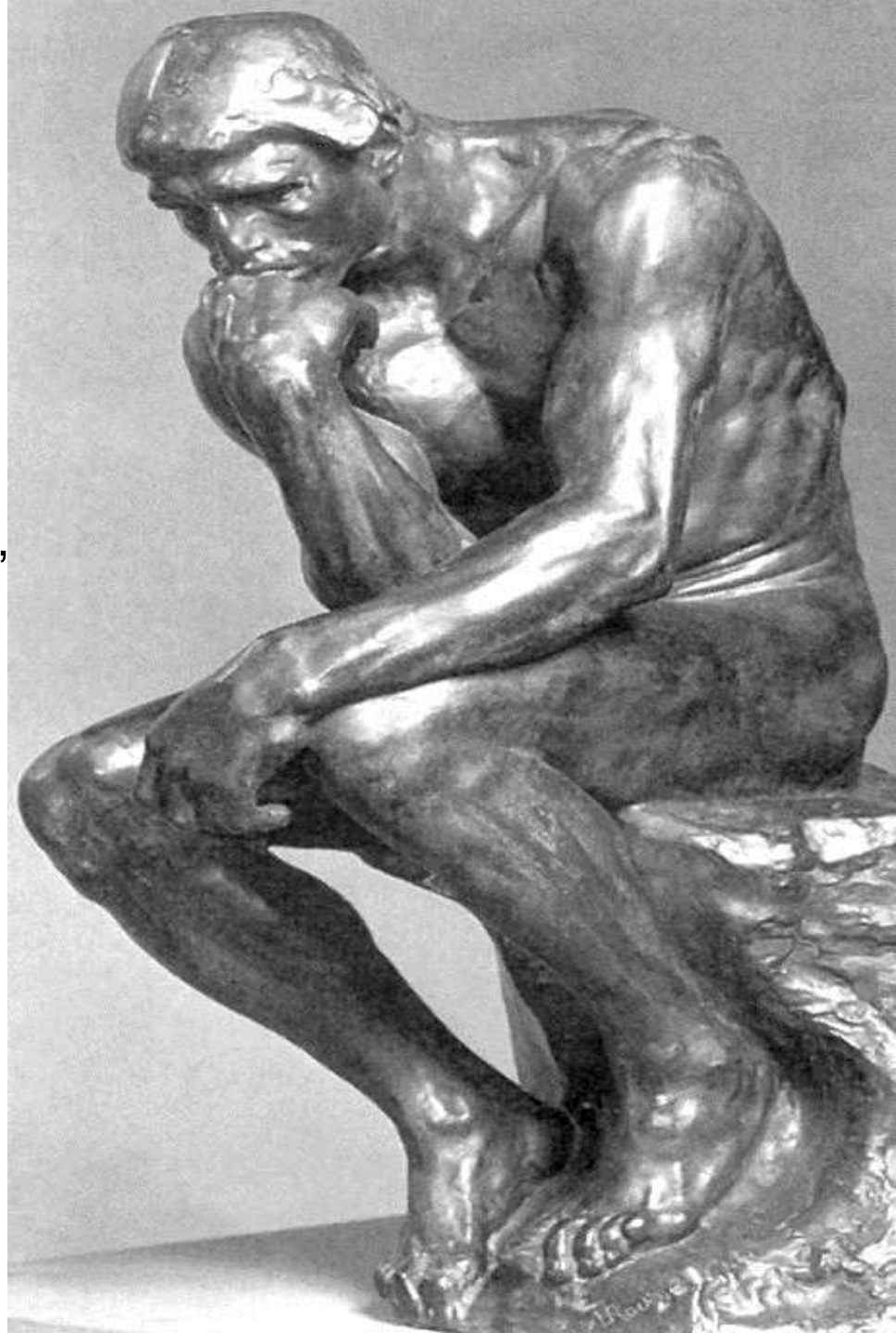

Μα παραπέρα, σα να χάθη ο κόσμος
κι έμειν' η φύση μόνη, ώρα κι ώρα
μια ησυχία βασίλεψε.....

....Κι η πέτρα,
π' αντίκρισα σε μια άκρη ριζωμένη,
θρονί μου φάνη μοιραμένο μου ήταν
απ' τους αιώνες.

... Κι έπλεξα τα χέρια,
σαν κάθισα, στα γόνατα, ξεχνώντας
αν κίνησα τη μέρα αυτή ή αν πήρα
αιώνες πίσω αυτό τον ίδιο δρόμο.....

Μα να. Στην ησυχία αυτή απ' το γύρο
τον κοντινό προβάλανε τρεις ίσκιοι.
ένας ατσίγγανος αγνάντια ερχόταν,
και πίσωθέ του ακλούθαιαν, μ' αλυσίδες
συρμένες, δυο αργοβάδιστες αρκούδες.

Και να. Ως σε λίγο ζύγωσαν μπροστά μου και μ' είδε ο Γύφτος, πριν καλά προφτάσω να τον κοιτάξω, τράβηξε απ' τον ώμο το ντέφι και, χτυπώντας το με το'να χέρι, με τα' άλλον έσυρε με βία τις αλυσίδες. Κι οι δυο αρκούδες τότε στα δυο τους σηκώθηκαν βαριά...

....Η μία,
(ήτανε η μάνα, φανερά), η μεγάλη,
με πλεχτές χάντρες όλο στολισμένο
το μέτωπο γαλάζιες, κι από πάνω
μιαν άσπρη αβασκαντήρα, ανασηκώθη
ξάφνου τρανή, σαν προαιώνιο να' ταν
ξόανο Μεγάλης Θεάς, της αιώνιας Μάνας,
αυτής της ίδιας που ιερά θλιμμένη,
με τον καιρόν ως πήρε ανθρώπινη όψη,

για τον καημό της κόρης της λεγόταν
Δήμητρα εδώ, για τον καημό του γιου της
πιο πέρα ήταν Αλκμήνη ή Παναγία.

Και το μικρό στο πλάγι της αρκούδι,
σα μεγάλο παιχνίδι, σαν ανίδεο
μικρό παιδί, ανασηκώθηκε κι εκείνο
υπάκοο, μη μαντεύοντας ακόμα
του πόνου του το μάκρος και την πίκρα
της σκλαβιάς που καθρέφτιζεν η μάνα
στα δυο πυρρά της που το κοίτααν μάτια!

Αλλ' ως από τον κάματον εκείνη
οκνούσε να χορέψει, ο Γύφτος, μ' ένα
πιδέξιο τράβηγμα της αλυσίδας
στου μικρού το ρουθούνι, ματωμένο
ακόμα απ' το χαλκά που λίγες μέρες
φαινόταν πως του τρύπησεν, αιφνίδια
την έκαμε, μουγκρίζοντας με πόνο,
να ορθώνεται ψηλά προς το παιδί της
γυρνώντας το κεφάλι και να ορchiέται
ζωηρά...

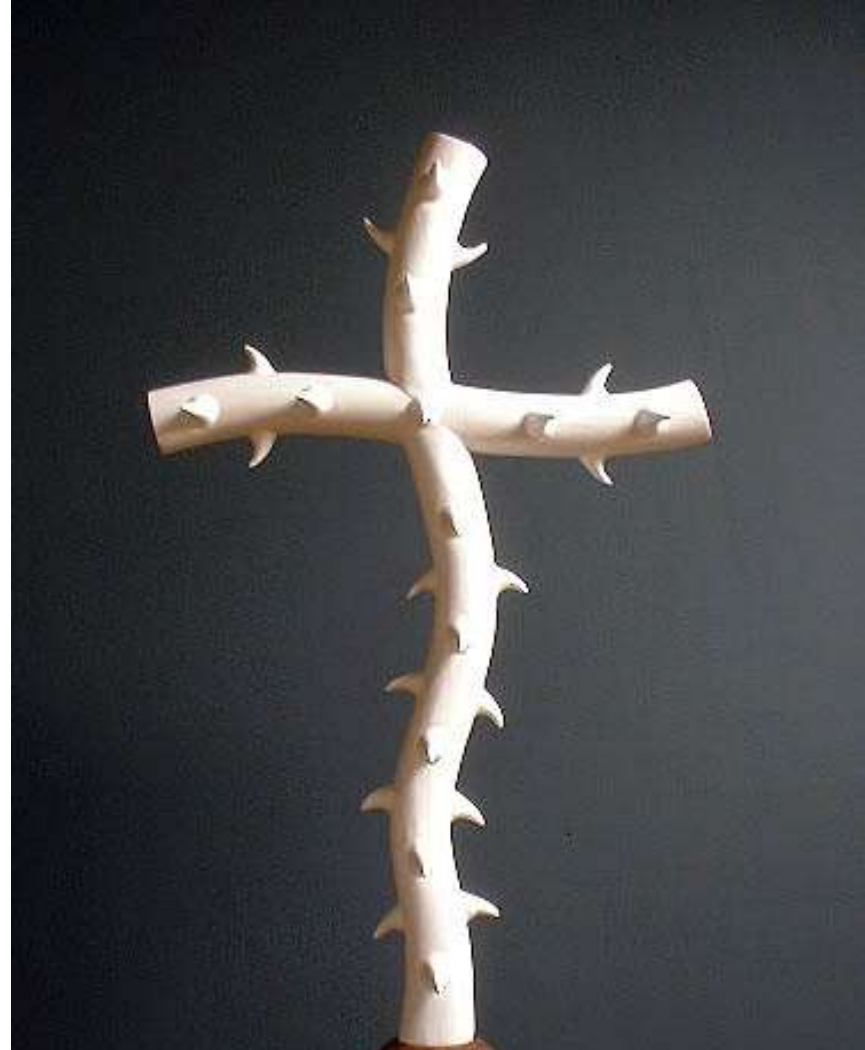

Κι εγώ, ως εκοίταζα, τραβούσα
Έξω απ' το χρόνο, μακριά απ' το
χρόνο,
ελεύτερος από μορφές κλεισμένες
στον καιρό, από αγάλματα κι
εικόνες.
Ήμουν έξω, ήμουν έξω από το
χρόνο...

Μα μπροστά μου, ορθωμένη από τη βία
του χαλκά και της άμοιρης στοργής της,
δεν έβλεπα άλλο απ' την τρανήν αρκούδα
με τις γαλάζιες χάντρες στο κεφάλι,
μαρτυρικό τεράστιο σύμβολο όλου
του κόσμου, τωρινού και περασμένου,
μαρτυρικό τεράστιο σύμβολο όλου
του πόνου του πανάρχαιου, οπ' ακόμα
δεν του πληρώθη απ' τους θνητούς αιώνες
ο φόρος της ψυχής... Τι ετούτη ακόμα
ήταν κι είναι στον Άδη...

Και σκυμμένο
το κεφάλι μου κράτησα ολοένα,
καθώς στο ντέφι μέσα έριχνα σκλάβος
κι εγώ του κόσμου μια δραχμή....

Μα ως, τέλος,
ο Ατσίγγανος ξεμάκρυνε τραβώντας
ξανά τις δυο αργοβάδιστες αρκούδες,
και χάθηκε στο μούχρωμα, η καρδιά
μου
με σήκωσε να ξαναπάρω πάλι
τον δρόμον οπού τέλειωνε στα ρείπια
του Ιερού της Ψυχής, στην Ελευσίνα.

Κι η καρδιά μου, ως εβάδιζα, βογγούσε:
«Θα'ρτει τάχα ποτέ, θε να'ρτει η ώρα
που η ψυχή της αρκούδας και του Γύφτου,
κι η ψυχή μου που μνημένη τήνε κράζω,
θα γιορτάσουν μαζί;»

Κι ως προχωρούσα,
κι εβράδιαζε, ξανάνιωσα απ' την ίδια
πληγή, που η μοίρα μ' άνοιξε, το σκότος
να μπαίνει ορμητικά μες στην καρδιά μου,
καθώς από ραγισματιάν αιφνίδια
μπαίνει
το κύμα σε καράβι που ολοένα
βουλιάζει ...

Κι όμως τέτοια ως να διψούσε
πλημμύραν η καρδιά μου, σα βυθίστη
ως να πνίγηκε ακέρια στα σκοτάδια,
σα βυθίστηκε ακέρια στα σκοτάδια,
ένα μούρμουρο απλώθη απάνωθέ μου,
ένα μούρμουρο,
κ' έμοιαζ' έλεε:
"Θά 'ρτει."

(από τον *Λυρικό Βίο*, Ε', Ίκαρος 1968)

Άγγελος Σικελιανός (1884-1951).

Γεννήθηκε στη Λευκάδα όπου και πέρασε τα παιδικά του χρόνια. Αποφοίτησε από το γυμνάσιο το 1900 και τον επόμενο χρόνο γράφτηκε στην Νομική Σχολή της Αθήνας, χωρίς ωστόσο να ολοκληρώσει ποτέ τις νομικές του σπουδές. Τα ενδιαφέροντά του ήταν καθαρά λογοτεχνικά και από νωρίς μελέτησε Όμηρο, Πίνδαρο, Ορφικούς και Πυθαγόρειους, λυρικούς ποιητές, προσωκρατικούς φιλοσόφους, Πλάτωνα, Αισχύλο αλλά και την Αγία Γραφή και ξένους λογοτέχνες, όπως τον Ντ' Αννούντσιο. Τα επόμενα χρόνια πραγματοποίησε αρκετά ταξίδια και στράφηκε στην ποίηση και το θέατρο.

Σημαντικό σταθμό στη ζωή του Σικελιανού αποτέλεσε ο γάμος του, το 1907, με την Αμερικανίδα Eva Parlmer, η οποία σπούδαζε στο Παρίσι ελληνική αρχαιολογία και χορογραφία. Ο γάμος τους τελέστηκε στην Αμερική, ενώ εγκαταστάθηκαν στην Αθήνα το 1908. Εκείνη την περίοδο, ο Σικελιανός ήρθε σε επαφή με αρκετούς πνευματικούς ανθρώπους και τελικά το 1909 δημοσίευσε την πρώτη του ποιητική συλλογή *Αλαφροΐσκιωτος*, η οποία προκάλεσε ιδιαίτερη αίσθηση στους φιλολογικούς κύκλους, αναγνωριζόμενη ως έργο σταθμός στην ιστορία των νεοελληνικών γραμμάτων. Ακολούθησε μια περίοδος έντονης αναζήτησης που καταλήγει στην έκδοση των τεσσάρων τόμων της ποιητικής συλλογής *Πρόλογος στη Ζωή*, *Η Συνείδηση της Γης μου* (1915), *Η Συνείδηση της Φυλής μου* (1915), *Η Συνείδηση της Γυναίκας* (1916) και *Η Συνείδηση της Πίστης* (1917). Ο *Πρόλογος στη Ζωή* ολοκληρώθηκε αργότερα με τη *Συνείδηση της Προσωπικής Δημιουργίας*. Ακολουθούν ακόμα τα χαρακτηριστικά ποιήματα *Το Πάσχα των Ελλήνων* και *Μήτηρ Θεού*, της περιόδου 1917-1920, καθώς και διάφορες συνεργασίες του με λογοτεχνικά περιοδικά της εποχής.

Η αρχαιοελληνική πνευματική ατμόσφαιρα απασχόλησε βαθιά τον Σικελιανό και συνέλαβε την ιδέα να δημιουργηθεί στους Δελφούς ένας παγκόσμιος πνευματικός πυρήνας ικανός να συνθέσει τις αντιθέσεις των λαών ("Δελφική Ιδέα"). Για τον σκοπό αυτόν, ο Σικελιανός, με τη συμπαράσταση και οικονομική αρωγή της γυναίκας του, δίνει πλήθος διαλέξεων και δημοσιεύει μελέτες και άρθρα. Παράλληλα, οργανώνει τις "Δελφικές Εορτές" στους Δελφούς με τις παραστάσεις του *Προμηθέα Δεσμώτη* (1927) και των *Ικέτιδων* (1930) του Αισχύλου να ανεβαίνουν στο αρχαίο θέατρο. Η "Δελφική Ιδέα" εκτός από τις αρχαίες παραστάσεις περιελάμβανε και την "Δελφική Ένωση", μια παγκόσμια ένωση για τη συναδέλφωση των λαών, και το "Δελφικό Πανεπιστήμιο", στόχος του οποίου θα ήταν να συνθέσει σε έναν ενιαίο μύθο τις παραδόσεις όλων των λαών. Για τις πρωτοβουλίες αυτές, το 1929, η Ακαδημία Αθηνών απένειμε στον Σικελιανό αργυρό μετάλλιο για τη γενναία προσπάθεια αναβίωσης των δελφικών αγώνων. Από το φιλόδοξο αυτό σχέδιο το μόνο που πραγματοποιήθηκε τελικά ήταν οι Δελφικές Εορτές, αλλά και αυτές οδήγησαν σε οικονομική καταστροφή και χωρισμό του ζεύγους, αφού η Εύα Πάλμερ εγκαταστάθηκε από τότε στην Αμερική και επέστρεψε μόνο μετά τον θάνατο του ποιητή. Κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής, ο Σικελιανός διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην πνευματική αντίσταση του λαού, με κορυφαία εκδήλωση το ποίημα και τον λόγο που εκφώνησε στην κηδεία του Παλαμά το 1943.

Το 1946 εξελέγη πρόεδρος της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών, ενώ το 1949 ήταν υποψήφιος για το Βραβείο Νόμπελ.

Ο Άγγελος Σικελιανός πέθανε στην Αθήνα το 1951 και τάφηκε στους Δελφούς.

- Άγγελος Σικελιανός:

"Πρότεινα τους Δελφούς, ως σύνθημα που χάρη στην προαιώνια προέλευσή του εγκλείει δυναμικά την ικανότητα μιας οικουμενικής ιδεολογικής ακτινοβολίας επάνω σ' ολάκερη τη Γη"